

Forsøk med fremmedspråk som fellesfag fra 5. til 7. trinn i Norge – evaluering, læreplanutvikling og status i dag

---

Beate Lindemann, UiT Norges Arktiske Universitet
Heike Speitz, Universitetet i Sørøst-Norge (USN)

Forsøk 1 (2005-2007)

- Nasjonalt prosjekt med 12 skoler
- Skolene sto svært frie til å velge tid og form på organisering – årstrinn, språk, timetall, elever, timeressurs, didaktisk tilnærming, lærerkompetanse
- Veiledning gjennom fire seminarer

«Tidlig start» definert som «når som helst før 8. trinn, altså alderen 12-13 år som er det 'vanlige' for oppstart med et annet språk enn engelsk i det offentlige skolesystemet i Norge.» (fra sluttrapporten)

Forskningsbasert evaluering av forsøket

Bygget på:

- Dokumenter/publikasjoner om og fra 'tidlig start', både nasjonalt og internasjonalt
- Intervju med rektorer, lærere og elever
- Spørreskjema til skolene og foreldre
- Observasjon av undervisning i fremmedspråk

(To delrapporter og en sluttrapport)

I evalueringen belyses fire dimensjoner:

- Organisering av opplæringen
- Innhold og arbeidsmåter i språktimene
- Elevengasjement og elevdeltakelse
- Lærerperspektiv på opplæringen

Konklusjoner og anbefalinger

- Gjennomgående svært positive erfaringer!
- Skolene kom frem til organisering som kan beskrives i form av to modeller – introduksjon eller progresjon
- Faglærer eller trinnlærer
- Lærernes kompetanse – språkkompetanse og pedagogisk og didaktisk kompetanse
- Hva foregår i opplæringen? En fornyelse av undervisningen
- Elevenes erfaringer og utbytte av opplæringen

Alle kan det. Hvorfor skal vi liksom si nei til at andre skal få den moroa vi har og får den kunnskapen vi får, når de like gjerne kan gjøre det?

(elev på 5. trinn)

Introduksjonsmodellen

- *Kortere eller mindre omfattende opplæring, gjerne i flere fremmedspråk, som har som hovedmål å gi elevene en smakebit på språkene, slik at de lettere kan velge fremmedspråk på ungdomstrinnet. Denne typen opplæring kan sammenliknes med generell heving av barns språkbevissthet, som også Europarådet gir stor plass i sine målsettinger for flerspråklighet (plurilingualism).*

(fra sluttrapporten (2007), s. 49)

Progresjonsmodellen

- *Mer eller mindre omfattende opplæring med tidligere start i ett fremmedspråk, over lengre tid og med uttrykte kompetansemål, for å øke den totale tiden på språkopplæringen og for å bevisst dra nytte av fordelene yngre elever innehar. Her spiller det også en rolle at man tenker seg en naturlig progresjon fra trinn til trinn i opplæringen og dermed minsker avstanden mellom oppstart i 1. og 2. fremmedspråk.*

(fra sluttrapporten (2007), s. 49)

Kritiske suksessfaktorer

- Ledelsens rolle og forventninger
- Lærerkompetanse
- Elevenes læring (2.-7. trinn)
- Læringsmål
- Kontinuitet / overgang fra barne- til ungdomsskole
- Nettverksbygging for lærerne og skolene

Disse ble tatt på alvor og inkludert i (forberedelsen av) det andre forsøket (2010-2012), for eksempel utvikling av en læreplan, etterutdanningsmoduler for involverte lærere, flere skoler m.m.

Læreplanutvikling (før forsøk 2)

- Forsøkslæreplan etter samme mal som læreplanene for Kunnskapsløftet (LK06) – en rammeplan med beskrivelser av hovedområder og kompetansemål
- Skolene i forsøket sto fritt til å bestemme om elevene tilbys opplæring i ett språk (progresjonsmodell) eller smakebiter av flere språk (introduksjonsmodell) i løpet av 6. og 7. trinn.
- *Opplæringen i faget bør knyttes til den norske utgaven av Den europeiske språkpermen for aldersgruppen 6 til 12 år med ”jeg kan”-beskrivelser, strategier for de fem språkferdighetene og et interkulturelt fokus*

Årstrinn	Hovedområder		
6.-7. årstrinn	Språk og språklæring	Kommunikasjon	Kultur møter

- *Faget skal framheve flerspråklighet som en verdi som kan utnyttes i læring av nye språk.*

Forsøk 2 (2010-2012)

Forsøk med 2. fremmedspråk på barnetrinnet (6.+7.trinn)

TALL

- 74 skoler meldte seg på; 68 gjennomførte begge årene
- Ca. 2300 elever begynte i 6.klasse; ca. 1700 elever gjennomførte begge årene (= 6.+7.trinn)
- 124 lærere gjennomførte begge årene

Forsøk 2 (2010-2012)

To modeller:

- a) progresjonsmodellen: ett fremmedspråk begge årene
- b) Introduksjonsmodellen: smakebiter fra flere fremmedspråk

80% valgte progresjonsmodellen

Ca. 2 timer undervisning / uke
Frivillig deltakelse for elevene

Obligatorisk etterutdanningstilbud for lærerne hele perioden

Forsøk 2 (2010-12)

Viktige funn

1. Modell-valg

- Ofte nokså tilfeldig med utgangspunkt i ressurser, ledelsesbeslutning e.l.
- Fornøyd med valget (lærere og elever)
- Men savner refleksjon lokalt om hva som passer “best”

NB

- Mange ønsker seg en kombinasjon, dvs. først litt introduksjon av flere språk, deretter velger elevene ett språk for resten av tiden

Forsøk 2 (2010-12)

---

2. Frivillig eller obligatorisk

- Ingen fasittsvar
- Ulemper med frivillighet
- “vanskelig å tvinge barna”

3. Tidspunkt for undervisningen

- Ofte i utkanten av skoledagen
- Tidspunktet har blitt opplevd som en avgjørende faktor
(=> godt tidspunkt på dagen, flere dager i uken)

Forsøk 2 (2010-2012)

---

4. Utdanning / Etterutdanning

- Både **etterutdannerne** knyttet til prosjektet og **lærerne selv** påpeker at det kreves **en god grunnleggende utdanning** for å kunne undervise fremmedspråkfaget på barnetrinnet (begge modellene)
- **Denne grunn-utdanningen må være to-rettet:**
  - a) Språklig rettet > god språkkompetanse viktig forutsetning
  - b) Didaktisk rettet > didaktisk kompetanse til å undervise fremmedspråk for elever på barneskolen

Forsøk 2 (2010-2012)

Samlet inntrykk:

**Alle aktører var entusiastiske og
veldig fornøyde**

- elever
- lærere
- foreldre
- skoleledelse

Forsøk 2 (2010-2012)

Interessante funn:

1. Motivasjon / språklæringsglede

- Elevene stort sett veldig motiverte
- Elevene jo mer fornøyde, jo mer målspråket ble tatt i bruk / de følte at de hadde lært noe
- Mao. noen ble misfornøyde pga. manglende/ sjelden bruk av målspråket og manglende / for sakte progresjon
- Intro-modell: ofte mye språkbruk
- Progresjons-modell: mye “praktisk tilnærming” som ledet bort fra språket

Forsøk 2 (2010-2012)

---

2. Lærernes mestring og glede

- Lettere å lykkes med intro-modellen
- Språklig og didaktisk kompetanse må være på plass for å lykkes (begge modeller)
- Både for å ta språket i bruk og å vite hvordan man kan få elevene til å ta språket i bruk

Forsøk 2 (2010-2012)

Læreplan: “Praktisk tilnærming”

> Gjerne tolket som et krav om aktiviteter, gjerne av fysisk art
= ofte ikke særlig egnet for språklæring

> I stedetfor: hovedfokuset for en praktisk rettet undervisning må være på det å ta språket i bruk i meningsfulle språkbrukssituasjoner som elevene kan kjenne seg igjen i

=> Dette krever lærere med god språklig og didaktisk kompetanse.

Forsøk 2 (2010-2012)

Læringsutbytte etter 2 år

- a) Intro-modellen: lærere og elever fornøyde
- b) Progresjonsmodellen: lærere og elever føler at elevene har lært noe.

En del kommentarer om at man kunne ha lært mer (særlig elevene sier det, men også lærere).

Ikke stort fokus på vurdering (tidsmangel).

Forsøk 2 (2010-2012)

SPRÅKPERMEN

- skulle tas i bruk (mange gjorde det nesten ikke)
- mange var misfornøyde med den som verktøy.
- verktøyet var på forhånd ukjent for de fleste
- lærerne var ikke godt nok kjente med bruken av Språkpermen i undervisningen og den ble derfor av mange oppfattet som "for stort" og "for omfangsrik" ("overveldende") av lærerne.

Forsøk 2 (2010-2012)

Flerspråklighet

- a) Å trekke inn andre språk
  - b) Å trekke inn elevenes språk(lærings)erfaringer
-
- a) Intro-modell: en god del flerspråklige grep dersom lærerne ved prosjektet jobbet sammen; men delvis veldig isolerte "biter"; særlig hvis læreren også var engelsk-lærer, ble engelsk dratt inn
Progresjonsmodell: av og til engelsk
-
- a) Lærerne hadde ingen skolering/utdanning; derfor i grunnen ikke. Lærerne deltok ved etterutdanningskursene. De ble av de fleste oppfattet som "konkret hjelp her og nå". Lærerne oppga ikke at de prøvde å trekke inn elevenes språk(lærings)erfaringer.

Oppfølging – forskning (under arbeid)

- Per i dag tilbyr ca. 20 skoler i Oslo en tidligere start med fremmedspråk (fransk, spansk, tysk og andre språk)
- noen få skoler ellers i landet
- begge modellene
- nye skolebesøk i gang (introduksjons- og progresjonsmodell)
- noen første observasjoner
- fokusgruppeintervju med elever og intervju med lærere
- Samfunnet er i endring – flere elever lærer flere språk i og utenfor skolen

- Sammenlikne norske og danske data (elevkognisjon)
- Publikasjoner i 2019/20

Referanser

- Mordal, Siri; Aaslid, Bjørg Eva; Lindemann, Beate; Jensberg, Heidi (2013): To år med fremmedspråk - erfaringer og betraktninger. Sluttrapport. Trondheim: SINTEF
Helse. <https://www.fremmedspraksenteret.no/neted/services/file/?hash=0d39ac3aaf9421c8a4acbafd57f6600b>
- Speitz, H., Simonsen, T. & Å. Streitlien (2007) *Evaluering av prosjektet "Forsøk med tidlig start av 2. fremmedspråk"*. Sluttrapport. Rapport 03/2007, Telemarksforskning-Notodden
https://www.udir.no/Upload/Rapporter/5/Sluttrapport_Tidlig%20start_TFN.pdf
- Speitz, H. (2012). Experiences with an Earlier Start to Modern Foreign Languages Other than English in Norway. I: A. Hasselgreen, I. Drew, & B. Sørheim (red.) *The Young Language Learner. Research-based insights into Teaching and Learning* (pp. 11–22). Oslo: Fagbokforlaget
- Haukås, Å. og Speitz, H. (2018) Flerspråklighet og språkfagene i skolen. I: C. Bjørke, M. Dypedahl & Å. Haukås (red.) *Fremmedspråksdidaktikk* (s. 49-64). Oslo: Cappelen Damm

Spørsmål

- Hva slags kompetanse har de danske lærerne som underviser i fremmedspråk fra 5. trinn?
- Er det fortrinnsvis lærere som tidligere har undervist fremmedspråk på høyere trinn som nå underviser de yngre elevene?
- Tilsettes det nye lærere?
- Hva setter rammene for opplæringen? Bare læreplanen?
- I hvilken grad preger flerspråklighetsperspektivet undervisningen?
- Tidspunkt for undervisningen?
- Flere?